

SAMHANDLING FOR ARBEID – Arbeid og psykisk helse

Marianne Bjørkly
Fylkeskoordinator
Marianne.Bjorkly@nav.no

Arbeid og psykisk helse

Oppfølgingsseminar

- 15. desember 2010
  - Fokus på samhandling
  - Oppgavene fra gruppene
    - Behov for mer samhandling på tvers av etater og fag
    - Felles fagdager
    - Faste møtepunkt
    - Mer info om hverandres tjenester
    - Brukermedvirkning
    - Planer
    - Bedre tid til samhandling
    - Osv.

Arbeid og psykisk helse

Samhandling

- Wikipedia:
  - Samhandling skjer mellom og på tvers av ulike nivåer, organisasjoner, spesialiteter og profesjoner
  - Kan omfatte
    - Kommunikasjon
    - Samarbeid
    - Felles prosesser
    - Erfaringsutveksling
    - Arbeide mot et felles mål
    - Informasjonsutveksling
    - Dele kunnskaper
    - Felles tiltak for å nå samme mål

Samhandling

- Samhandling er politisk bestemt gjennom samhandlingsreformen
- Mange gode grunner for samhandling:
  - Nøkkel til gode bedringsprosesser fordi det innebærer medbestemmelse
  - Sikrer retten til å bli møtt som et helt menneske, og ikke bare en diagnose
  - Gode løsninger for den enkelte fordi oppgaver løses parallelt
- Viktig å ikke gå i "samhandlings-feller"
  - For mye makt i systemene

Målet om samarbeid kan være klart, men løsningen kan være uventet

Arbeid og psykisk helse

IPS – individual placement and support

En standardisert metode for å bidra til
at flere mennesker med psykiske
helseproblemer får og beholder arbeid

Arbeid og psykisk helse

Hvorfor er arbeid viktig?

- Retten til arbeid er nedfelt i FN's verdenserklæring om menneskerettigheter, og i Grunnlovens § 110.
- Arbeid er bra for helsen for de aller fleste, og det er en viktig faktor for å fremme psykisk helse. (Warr,1987).
- Det er sammenheng mellom arbeidsløshet og problemer med den psykiske helse. (Warr, 1987)
- Å være i arbeid er den beste løsningen for mennesker som har eller har hatt psykiske helseproblemer. (Kinderman&Coke 2000)

Arbeid og psykisk helse

Arbeidsløshet – et samfunnsproblem for den psykiske helse

- Beholde arbeid eller retur til arbeid betyr:
  - Trygg økonomi
  - Forbedring av helsen
  - Deltagelse i samfunnet – hindrer ekskludering
  - Bedret livskvalitet
  - Færre innleggelser
- Stor sammenheng mellom arbeidsløshet og selvmord for de under 35 år

Waddel&Burton (2006,) *Is work good for your health and well-being*

Arbeid og psykisk helse

Hva sier brukerne selv?

- Internasjonal forskning viser: 70-90% av dem som er falt ut av arbeidslivet på grunn av psykiske helseproblemer, ønsker å komme tilbake.
  - 50% sier at de ikke har fått noen hjelp
- Hvordan er det i Norge? Hva skal til for å komme i arbeid? En undersøkelse gjennomført av Mental helse i 2009:
  - Tilrettelegging av arbeidstid og arbeidsoppgaver
  - Økt kunnskap blant arbeidsgiverne
  - Ønske om mer åpenhet og dialog

Arbeid og psykisk helse

Hva kan hindre mennesker å komme tilbake til arbeid?

- Det går for lang tid fra en person er blitt syk, til det faktisk fokuseres på arbeid.
- Kombinasjon av lite utdanning og sykdom
- For mye fragmentert hjelp og for lite samhandling.
- Stigma
  - Fra arbeidsgiver
  - Fra behandlingsapparat
  - Fra NAV

Arbeid og psykisk helse

IPS – individual placement and support

- En evidensbasert oppfølgingsmetodikk som i betydelig grad har lyktes med å bistå mennesker med alvorlige psykiske lidelser til å få ordinært arbeid.
- I motsetning til tradisjonell attføring, starter man i ordinær virksomhet og gir støtten der.
- Tro på at mennesker med alvorlige psykiske helseproblemer kan ha en vanlig jobb.
- Finne en god jobbmatch mellom deltagers styrker og erfaringer, og de jobber som finnes.

Arbeid og psykisk helse

8 prinsipper for IPS

1. Alle som ønsker å jobbe det kan delta i IPS-tjenesten
2. Integrering av arbeidsfokus i behandling (tjenester)
3. Målet er ordinær jobb.
4. Individuell tilpasset økonomisk rådgivning i overgangen fra trygd/stønader til arbeid.
5. Jobbsøk starter med en gang og senest etter 1 måned..
6. Oppfølgingen er ubegrenset i tid, og individuelt tilpasset både arbeidstaker og arbeidsgiver.
7. Jobbsøk skjer ut fra deltagerens interesser og ferdigheter.
8. Jobbspesialisten utvikler relasjoner med arbeidsgiver ut fra personens yrkesønsker

(Oversatt fra Bond,2008)

Arbeid og psykisk helse

Alle som ønsker det kan delta i IPS-programmet

- Alle som har et ønske om å komme i arbeid, skal få muligheten til det.
- Dette gjøres ved å:
  - Fokuserer på at det å komme i arbeid faktisk er oppnåelig
  - Oppmuntre arbeidssøkeren til å snakke om hva som de tror hindrer dem i å komme i jobb, og hva som skal til for å komme over disse hinder.
  - Bygge opp tilliten til den enkelte, ved å lytte til ønsker og fokusere på den enkeltes ressurser.
- Utelukkes ikke pga: diagnose, symptomer, arbeidshistorie, stoffmisbruk, kognitiv svikt etc.... Er for alle.
- Forskning: Diagnose, symptomer, alder, kjønn, tidligere innleggelses, utdanning eller stoffmisbruk predikerer ikke (dårligere) yrkesdeltakelse

Arbeid og psykisk helse

Integrerte tjenester - arbeidsfokus i behandlingen

- Jobbspesialistene er integrert i behandlingsteamene.
    - Sitter i samme team eller
    - Har faste møter med teamene
    - Behandling fokuserer på hvordan komme i arbeid og beholde arbeid
    - Handlingsplan for arbeid er en del av IP
    - Tilgang til felles journal
- => Bedre kommunikasjon og samhandling

Målet er ordinær lønnet jobb

- Fokus på dette med en gang man kommer inn i programmet
- Det skal ikke brukes ressurser til å finne ut om noen er "jobb-klar", og heller ikke lengre perioder med avklaring.

Arbeid og psykisk helse

Individuell tilpasset økonomisk rådgivning i overgangen fra trygd/stønader til arbeid

- Viktig at der er tilgang på veiledning i økonomiske spørsmål.
- Trygge brukerne på alt som har med økonomi å gjøre, slik at fokuset på arbeid opprettholdes.
- Denne veiledningen pågår gjerne kontinuerlig

Arbeid og psykisk helse

Jobbsøk starter med en gang

- Det betyr at i løpet av den første måneden skal arbeidsgivere kontaktes.
- Tilby bistand med å finne jobb.
- Job developement
  - Forstå arbeidsmarkedet
  - Kontakte arbeidsgivere
  - Tilby dem det de trenger
  - Vår arbeidstaker er faktisk løsning på deres problemer\ arbeidsgivers behov!

Oppfølgingen er ubegrenset i tid, og individuelt tilpasset både arbeidstaker og arbeidsgiver

- Viktig å trygge både brukere og arbeidsgivere på at de kan få støtte så lenge de selv har behov for det. Også etter at arbeidsforholdet er etablert.
- Målet er at bruker gradvis blir uavhengig av oppfølging.
- Bistå dem som ønsker å skifte jobb.

Arbeid og psykisk helse

Jobbsøk skjer ut fra deltagerens interesser og ferdigheter

- Jobbsøk-prosessen skal legge vekt på brukers interesser, ønsker, styrker, og tidligere jobberfaring.
- Bistå arbeidssøker med gode råd m.h.t åpenhet rundt egen sykdom.
- Bistå med å tilrettelegge på best mulig måte for arbeidssøker.
- At jobb-spesialist anerkjenner brukers preferanser er kritisk for resultatoppnåelse.

Arbeid og psykisk helse

Jobbspesialisten utvikler relasjoner med arbeidsgiver ut fra personens yrkesønsker

- Nytt prinsipp
- Oppfølging av arbeidsgiver

Arbeid og psykisk helse

Fidelity scale - kvalitetsskala

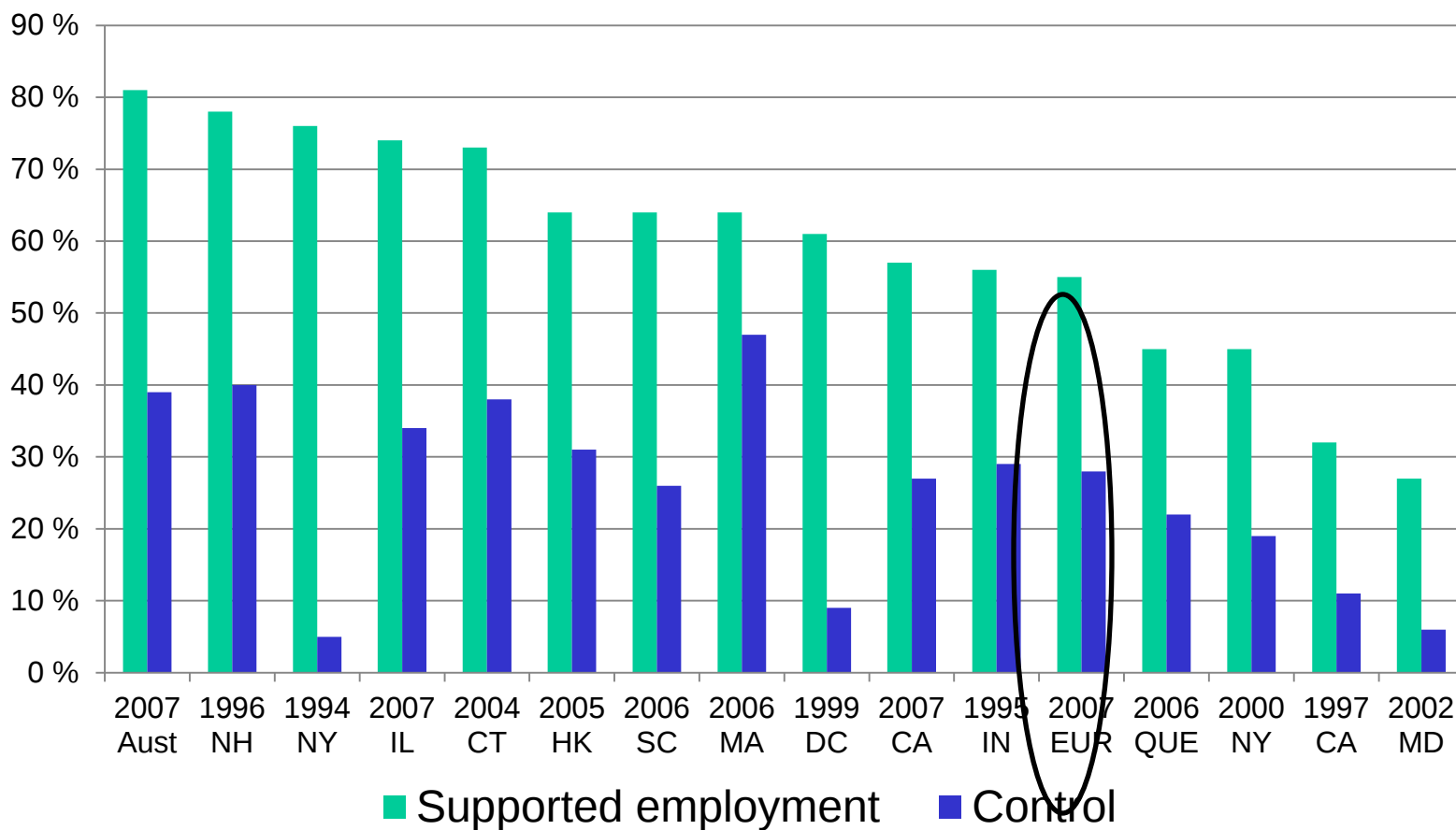
- For å måle den evidensbaserte praksis
- De 8 prinsippene måles ut fra 3 kriterier:
  - Bemanning
  - Organisering
  - IPS-tjenesten (hvordan den utføres)
- Skala fra 1-5
  - 4-5 betyr at det er IPS
- Hvis man ikke lykkes med IPS, kan man gjennom denne skalering finne ut hvor det svikter.

IPS- gir bedre resultat enn alternativene

- Gjennom 14 randomiserte kontrollerte studier i USA, Europa, Asia og Australia har man påvist 2-3 ganger større effekt enn andre alternativ.
- Mer arbeid, flere arbeidstimer, høyere lønn
- Symptombedring
- Bedre selvbylde
- Gode resultater også på tvers av kulturer

IPS trials

Arbeid og psykisk helse

NAV-tiltak med noen av IPS-prinsippene

- Senter for jobbmestring
  - Personer med lettere angst eller depresjon som er på vei inn i arbeidslivet, eller som står i fare for å dette ut.
  - Kognitiv terapi parallelt med oppfølging fra en jobbkonsulent
  - Tilbudet finnes i Bergen og i 5 andre fylker
  - Forskes på av Uni-helse

Arbeid og psykisk helse

IPS- forts.

- Jobbmestrende oppfølging
  - Arbeidsrehabiliteringstiltak som retter seg spesielt mot personer med psykoselidelser.
  - Et samarbeids- og forskingsprosjekt som undersøker effekten av å bruke kognitiv atferdsterapi og kognitiv trening for å bistå personer med psykoselidelser ut i arbeid.
  - Arbeidspraksis enten i tiltaksbedrift eller "ordinær" bedrift.
  - Tilbys i 6 fylker , men ikke i Hordaland.

Hva skjer videre med IPS?

- IPS er nevnt i neste års statsbudsjett.
  - Politisk forankret
- Hdir og AVdir jobber nå med å få på plass et opplæringsopplegg
- Tanken er at det skal kjøres ut 5-6 piloter på nasjonalt plan. (Bergen håper selvfølgelig å legge inn en god søknad)
- Pilotene skal følges av forskning.
- Selv om man ikke blir pilot, er det ingen grunn til ikke å tenke IPS-metodikk når etatene skal inngå samarbeidsavtaler.

Medarbeider med brukererfaring - opprinnelig utviklet for å støtte opp om IPS

- Gi mennesker med psykiske lidelser en mulighet til å komme i arbeid
  - Gi tjenesteapparatet ny kompetanse – de levde erfaringer. Det går faktisk an å komme seg etter psykisk sykdom.
  - Gi brukere av tjenesteapparatet håp – MB'erne blir rollemodeller.
  - Reell brukermedvirkning
- Empowerment og recovery-tenkingen er en viktig del av IPS-metodikken.

Arbeid og psykisk helse

Regjeringens jobbstrategi

- Særlig fokus på unge som har hatt AAP i mer enn et år
  - Pr. august 2011 - 22000
- 4 barrierer:
  1. Diskrimineringsbarriere
    - Viktig å se i sammenheng med annet lovverk
  2. Kostnadsbarriere
    - Tilretteleggingstilskudd utenom IA-avtalen
    - Mentorordning
  3. Produktivitetsbarriere
    - Lønnstilskuddordninger, utdanning
  4. Informasjons- og holdningsbarriere
    - Nye arena for utprøving

Arbeid og psykisk helse

